

Waterworks and Workarounds for Shemita

דין בית

Yerushalmi Orlah 1:2

R. Yochanan said in the name of R. Yannai: A tree that was planted inside a house is subject to *orlah*, but exempt from *terumot*. As it is written: "You shall surely tithe all the increase of your seed, that which the **field** brings forth." With respect to the seventh year, it must be asked, for it is written: "Then shall the **land** keep a Sabbath for the Lord," and it is written, "You shall neither sow your **field**, nor prune your vineyard."

Pe'at ha-Shulchan 20:52

A doubt arises with respect to a tree that was planted inside a house, whether it is subject to all the laws of Shemita... Below I will clarify that the Vilna Gaon and the Achronim have ruled that *shemita* in our time is only by rabbinic law, and therefore the uncertainty may be decided in the direction of leniency.

Chazon Ish 22, 1; 26, 4

In my opinion, the Pe'at ha-Shulchan's principle of being lenient in cases of uncertainty has not been decisively demonstrated. For it can be argued that since the root of the uncertainty relates to a Torah law, about which we must be stringent, we should follow the more stringent position. Moreover, it can be argued that one... should be stringent, for perhaps, ... it involves a certain rabbinic prohibition.

עציץ שאינו נקוב

תלמוד בבלי מסכת שבת צה. - מת' התולש מעציץ נקוב - חייב, ושאינו נקוב - פטור. ורבי שמעון פוטר בזה ובזה.

רמב"ם הלכות כלאים פרק א הלכה ב

ואחד הזורע או המנכש או המחפה כגון שהיתה חטה אחת ושעורה אחת או פול אחד ועדשה אחת מונחין על הארץ וחיפה אותן בעפר בין בידו בין ברגלו בין בכלי הרי זה לוקה, ואחד הזורע בארץ או בעציץ נקוב, אבל הזורע בעציץ שאינו נקוב מכין אותו מכת מרדות.

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן מא

ד. זריעה בעציץ שאינו נקוב בשו"ת נחפה בכסף ח"א יו"ד סי' ה' ובס' שדה הארץ ח"ג יו"ד סי' כ"ח כתבו לאסור זריעה בעציץ שאינו נקוב בשביעית. והנה עיקר טעמייהו הוא משום דקא מדמי שביעית לתרו"מ... מ"מ נראה שאין לדמות כלל גזירות חכמים זו לזו אחרי שלא בכל מקום גזרו אינו נקוב אטו נקוב... ועיין גם באו"ז ה' ערלה סי' ש"ג דפסק שהנוטע בעציץ שאינו נקוב פטור מערלה, וכן הוא ברא"ש ה' ערלה סי' ג' ולא זכרו כלל דחייב עכ"פ מדרבנן. ואף דלא קיי"ל כוותייהו היינו משום דלגבי אילן חשבינן ליה כנקוב... וע"כ צ"ל שדוקא בתרו"מ וכלאים שנוהג בכל השנים גזרו משא"כ ערלה, וא"כ ה"נ שביעית שהיא רק משבע שנים לשבע שנים... וראיתי בקו"א לס' חזו"א דאף שמביא ראיה דאסור מהרדב"ז בפ"א משמטה ה"ו מ"מ נוטה הוא עצמו להקל בזה ובסוף דבריו מסיים שם דהזורע בבית בעציץ שאינו נקוב אף אם הוא של עץ או חרס יש לו על מה לסמוך וצ"ע.

Chazon Ish 22:4

When the pot is indoors, even if you say that planting indoors is forbidden by rabbinic law, it can be argued that with respect to an *atziz she-eino nakuv*, the Sages did not issue a decree. For even planting it outdoors is forbidden only rabbinically. And given that the Pe'at ha-Shulchan has already ruled leniently even with respect to planting indoors in a perforated pot, one who is lenient about an *atzitz she-eino nakuv* indoors has what to rely on.

מצע מנותק

שו"ת שבט הלוי חלק ח סימן רמו

ו. וא"כ היוצא להלכה דיש לפנינו צירוף של כמה קולות למעשה, א. זריעה בתוך הבית. ב. שביעית בזה"ז. ג. עציץ שאינו נקוב. ד. הספק של חבל ארץ זה אם נתקדש בכלל קדושה שניה. ה. מה שהצעתם דהמלאכות יעשו ע"י גוים. ז. אמנם מאד כדאי עוד להוסיף סניף להתיר למכור מכירה אמיתית העציצים האלה לגוי, וכאן אין מכשול של המכירה המזויפת שנהגו מקדם דנמכר באמת לא לפנים, ואיסור לא תחנם - לא תתן להם חניה בקרקע לא שייד כלל בעציץ בעלמא וקרוב אפ"י בעציץ נקוב ושמעתי דכבר הורו כן.

וטעמי בזה דכבר כתבתי במק"א דנהי דמצד ההלכה אולי יש להקל באלו החממות כנ"ל מכ"מ הלב נוטה לספק אם זה רצון חז"ל לעשות בשביעית תעשיה שלמה של גדולי שביעית ולספק לכל העם גדולים טריים שנזרעו ונעבדו ונקצרו בשביעית וכל העם יהנו ממה שנזרע בשביעית אפילו בהיתר, משא"כ עם סניף של מכירה שיצאנו גם מזה.

שו"ת מנחת יצחק חלק י סימן קטז

וכל ההיתר הזה של עציץ שאינו נקוב תחת התיקרה, מבוסס בזה דהוי עציץ שא"נ בבית וכו', והנה למעשה נשאלת השאלה בשמיטה הקודמת בקשר לזריעה בחממות בעציץ שאינו נקוב, ואין אנו דנים וכו', אלא בחממות הבנויות כעין בתים, ואף בבניות מקירות ותקרה של פלסטיק, המוחזקים ע"י ברזלים ועצים, ומן הסתם יש אף חיוב מאזזה בהם, ומכיון ששמעתי שיש הנוטים להחמיר בזה משני טעמים, נראה שיש לחזור ולדון בדברים, וע"ז הביא היש מי שאומר שאף להחזו"א אין להתיר ממש"כ בשביעית (כ"ו ד') הנ"ל, וע"ז כותב כ"ת ומעיד שבשמיטה שנת תש"ה הותר כאמור גידול בבית בעציץ שא"נ... עוד חקר כב"ת ממה שאמרו שחממות היום מכיון שרגילים להקימם בשטחים נרחבים ולזרוע בהם יש להם דין שדה, כנראה הסתמכותם על הר"מ (הל' מעשר פ"א ה"י) וכו' ואם רגילין לזרוע שטחים נרחבים מהם הרי אין כאן הפקעה ויש להם דין שדה... נתראיתי דהנה כי כן הכריע להלכה בספר **שביתת הארץ להגב"י זילבר** (דף ע' דין כ'), ומסיק דבחממות הואיל ובתחילה נבנתה לגידול צמחים אינה חשובה כבית להתיר בה עציץ שאינו נקוב אפי' לצורך חיי הנפש, אפי' אם במקצת זמן משתמש בתור מחסן דלא שייך בזה לומר דבית לאו שדה לכן אפי' גידולים שאין הדרך לגדל בחממה נמי אמור עכ"ד, ומבאר שם דכו"ע מודים בזה לאיסור, ואין בזה מקום להתיר אף לדעת החזו"א ז"ל שמצדד להקל בעושה בית ארעי בשדה בשנת השמיטה, מ"מ הכא שאני, דדרכו בכך, ע"ש היטב.

R. Elyashiv, cited in Mishpetei Aretz

It is permissible to sell the atzitzim she-einam nekuvim in the hothouse to a gentile, and have a gentile do the planting, and then a Jew is permitted to perform labors that are forbidden by rabbinic law on these containers. The harvesting should be done by a gentile and these crops do not have *shemita* sanctity. The fact that the hothouse is located in Gush Katif is irrelevant.

גידול במים

שו"ת יחווה דעת חלק ו סימן יב

אולם לגבי גידולי מים בלבד נראה שמכיון שאין שום יניקה מהקרקע, שהמים מפסיקים בין הזרעים לקרקע, אין לברך על גידולי המים ברכת הפירות והירקות, אלא ברכת שהכל נהיה בדברו... והן אמת כי הגאון רבי יונה נבון בשו"ת **נחפה בכסף** (חלק יורה דעה סימן ה') פסק, שאסור לזרוע בשביעית בתוך צלוחית מים עם מעט עפר, משום שדינו כזרוע בעציץ שאינו נקוב, שאף על פי שאינו יונק מן הקרקע ממש, אסור על כל פנים מדרבנן... אולם בנידון שלנו שאין שם אפילו מעט עפר אלא מים בלבד אף הם יודו שמותר לזרוע באופן כזה בשביעית. וכן פסק הרב הגאון המפורסם **רבי יחיאל מיכל טוקצינסקי** בספר השמיטה חלק ב' (עמוד קד), שהזריעה במים בלבד מותרת בשביעית. ע"ש. וכן פסק הרה"ג המפורסם רבי בנימין יהושע זילבר... והעיד שכן פסק הגאון מופת הדור החזון איש זצ"ל, ושהטעם לכך לפי שאפילו אם נאמר שאסור לזרוע בשביעית בעציץ שאינו נקוב, מכל מקום בזריעה במים בלבד יש להקל, שלא אסרה תורה אלא זריעה כדרכה בעפר שיש עליו תורת קרקע, והוא בכלל שדך לא תזרע, אבל זריעה במים בלבד אין עליה לא תורת שדה ולא תורת ארץ.

אז נדברו, ד:נא

<p>וראיתי בכרם ציון מה שמביאים בשם „הר צבי“ לאסור אבל מדובר שם בגידולי מים לגידול ירקות ביהוד עם זבל חימי וכן העתיקו שם בהלכות פסוקות, אבל מהמשך התשובה יש ללמוד דרובה להחמיר גם במים נקיים ומביא שם כן בשם „שדה הארץ“ אבל כבר תמה על זה שם הרב גרוסברג שליט"א שזה בניגוד להנחפה בכסף והספר „שדה הארץ“, [כפי הנראה שלא עיין הבעל הר צבי ז"ל רק „בשדה הארץ“ שאינו מפורש במו שפורש ב„נחפה בכסף“, וזה הטענה].</p>	<p>ובס"ק מ"ב, משר"ת מהר"ל: נשאלתי על מה שנוטלין זמורה ומנחין בצלוחית במים, ועומדת בתוכה ב' או ג' חדשים עד שתוציא שרשים לבנים דקים ואח"כ נוטלין מתוכה ונוטעין אותה בקרקע בעפר ויוצא מזה אילן גדול מה לעשות בשביעית והשבת אישר לדעת לעשות זאת בתחלה בשביעית בודאי אסור.</p> <p>ומכיון שבש' נחפה בכסף אומר בודאי שמותר והגר"ל אומר שבודאי אסור, לכן כתבנו בבתי"ל [עיי"ש באריכות בביאור הרמב"ם והראב"ד] שאם מכין בשביעית להוציא שרשים כדי לנטוע בקרקע במו"ש תוי חמיר יותר, ואל תחמה על זה דבשביעית גופא מותר ובשביל מוצאי שביעית אסור, ד„ושבתה הארץ“ כתיב לכן גידול במים מותר אבל להכין בשביל נטיעה בארץ אסור רבנן דדומה יותר לעבודת קרקע, [ודומה קצת לחורש בשביל מוצאי שביעית, לפי מה שביארנו במקום אחר שחרישה הוא רק הכנה ואינו מבטל שביעית תאריך וי"ל דבזה לכוי"ע אינו מן התורה] ומ"מ לשרות הורעים לרכך אותם ואינו מוציא שרשים ממש י"ל דלכו"ע מותר.</p>
--	--